

מרגליות מפרשת השבוע

ראש השנה תשפ"ד - מעלת ר"ה שחל בשבת

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מה הביאור בזה שהשטן חושב בזמן התקיעות שהגיע זמן הגאולה, הלא זו תקיעה בשמים וזו תקיעה בארץ?
- איזו טעות נוספת יש לשטן כששומע את התקיעות בראש השנה?

ויקרא כה, ט-י), ולכך חושב כי זהו העברת שופר בארץ, כי בא לציון גואל.

אך עוד טעם יש שנבהל, כי אם בית דין למטה עושים דין ברשעים וכתורה יעשו להם להחרימם ולאוררם, תו לית דין למעלה (דברים רבה ה, ה), ואין פתחון פה לשטן לקטרג על צדיקים שהיה להם למחות כנודע, כיון שעשו משפט חרוץ, ואם אין לו פתחון פה על הצדיקים, אף על הרשעים אין לו, כי צדיקים מגינים, וכבר אמר הקדוש ברוך הוא בסדום (בראשית יח, לב) לא אֶשְׁחִית בְּעִבּוֹר הָעִשְׂקָה, ומכל שכן יותר, תודה לא-ל לא אלמן ישראל מצדיקים בכל דור ודור. ואם כן בשומעו קול שופר למטה, חושב שהוא הבית דין שתקעו בשופר ונידו והחרימו ועשו משפט חרוץ לכל הרשעים וכדומה הראויים לעונש, ואם כן נסתמה טענתו.

ונפקא מינה בין שני הטעמים, אם התקיעה בבית דין שייך הטעם השני, אבל אם התקיעה משאר אנשים במקום שאין בית דין, אינה חשובה להעניש ולהחרימם, אם כן מהטעם הזה לא נבהל, ובזה צריך לומר הטעם הראשון, כי בביאת המשיח התקיעה תהיה בכל הארץ, כדכתיב (ויקרא כה, ט) תַעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל אֶרְצְכֶם.

אמרו במשנה (ראש השנה כט:): יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש, או לאחר החורבן בכל מקום שיש בית דין, היו תוקעים, אבל לא בשאר מקומות.

ויש להבין הטעם, הרי תקיעת שופר אינה מלאכה, והיא לזכרון לפני ה', למה בטלוהו בשבת, ולמה הניחו שם במקדש ובכל מקום שיש בית דין.

[א"ה, הם קושיות הגמ' שם, ואומר רבא שמדאורייתא מישראל שרי, ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים].

ובדרך פשוטה יש לומר, כי ידוע שהתקיעה באה לערבב השטן (ראש השנה טז:), ופירשו התוספות (שם ד"ה כדי) בשם הירושלמי, שנבהל שחושב שהגיע זמן הגאולה, כמו שנאמר (ישעיהו כז, יג) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפֵר גָּדוֹל. והפירוש, ודאי השטן לא יטעה בין תקיעה ארצית לתקיעה שמיימית, אבל באמת בביאת משיח אף למטה יתקעו, כדרשין במדרש (א"ה, לא מצאתי), וקראתם דָרוֹר בְּאֶרֶץ וְתַעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל אֶרְצְכֶם (על פי

- איך יחשוב השטן שבראש השנה בא בן דוד, הלא אין בן דוד בא ביום טוב?
- מה הנפקא מינה בענין הנ"ל, בין ראש השנה שחל בחול לראש השנה שחל בשבת?
- מדוע במקדש ובבית דין היו תוקעים אף בראש השנה שחל בשבת?

[א"ה, רבי ישעיה פיק ברלין] בעל ההגהות על הגמ'. תפ"ה-תקנ"ט] העיר באורך על דבריו, ואביא דבריו בקיצור, שרוב הראשונים אוסרים להתענות בראש השנה, וגם לשיטת רב נטרונאי גאון על כל פנים ביום טוב הראשון של ראש השנה אסור להתענות, וגם מה שהוסיף שודאי מחמת שבת אסור וכו' צריך ביאור, שהרי לשיטת רב נטרונאי גאון שבת שבעשרת ימי תשובה דינה כחול לענין תענית].

והשתא אתי שפיר, במקדש ובכל מקום שיש בית דין היו תוקעים אף בשבת, כי אין נפקא מינה, שהרי מכל מקום היה עירוב שטן כמו שכתבתי בטעם השני כנ"ל, אבל בשאר מקומות שהטעם השני לא שייך בהם, והטעם הראשון גם כן לא שייך בשבת כנ"ל, לא היו תוקעים כלל, כי אין כאן עירוב השטן, [כיון שהוא יודע בודאות שמשיח לא בא היום], זהו מה שיש לבאר בדרך פשוטה.

והנה יש להבין איך יחשוב השטן בראש השנה שבא בן דוד, הרי אין בן דוד בא ביום טוב שהרי לא בא אליהו מאתמול, כי מובטח לישראל שאליהו הנביא אינו בא לא בערב שבת ולא בערב יום טוב מפני הטורח, כמבואר בעירובין פרק מי שהוציא אוהו (מג:).

אך זיל בתר טעמא, מדוע לא בא אליהו הנביא בערב שבת וערב יום טוב, מפני הטורח שלא יוכלו להכין סעודת שבת ויום טוב כראוי, והלא בראש השנה מצוה להתענות ואין צריך לכם' (תרומת הדשן סי' רעח), ואם כן תו לא שייך מפני הטורח.

אך תינח כשחל ראש השנה בחול, כשחל ראש השנה בשבת מה שייך לומר, הרי ודאי מחמת שבת אסור להתענות, אם כן אי אפשר לומר שמשיח יבא בראש השנה שחל בשבת. אבל הטעם השני שייך שפיר, כי מדין תורה מותר לעשות דין ברשעים אפילו בשבת (סנהדרין עב:).

- מדוע לא ידע השטן מקבלת התורה?
- מדוע לא יכול השטן לקטרג בראש השנה שחל בשבת?

בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל קוראי העלון ולכל בית ישראל

• מדוע על אף שהשטן אינו יכול לקטרג בשבת, היה צריך להיות שיתקעו בשופר?

• מה הצד השווה בין בית המקדש לבית דין?

• מדוע אין מעכבין את התינוקות מלתקוע בשבת?

יִשְׁפֹּט, אבל זולתו לא, ולכך ביום טוב שחל בשבת, אין כאן מגור מהשטן, כי איננו רק ממלאכי מעלה, ולכך תוקעים, אמנם רק במקדש או במקום שיש בית דין סמוכים שיש השריית שכינה, ואם כן יש כאן קטרוג תְּנֵה הוֹדֶף עַל הַשְּׁמַיִם כנ"ל, ולכך תוקעים, אבל בשאר מקומות אין צורך לתקוע. אבל כשחל בחול, שאז השטן פה וצריך עירוב השטן, בזה יש לתקוע בכל מקום.

ומזה אפשר להבין מה שאמרו (ראש השנה לג.) אין מעכבין התינוקות לתקוע אפילו בשבת. כי כבר נודע מה שאמרו במדרש (איכה רבה א, לג) מִפִּי עוֹלָלִים וְיִנְקִים יִסְדָּתָ עַז (תהלים ח, ג), שאף לאחר החורבן שסילק הקדוש ברוך הוא שכינתו, מכל מקום שורה על תינוקות של בית רבן, כדאמרינן בעבודה זרה (ג): הקדוש ברוך הוא יושב ומלמד תורה לתינוקות, ולכך אמרו בגמרא דבבא בתרא (יב.) שכשחרב בית המקדש, ניתנה נבואה לתינוקות, כי בהם השריית שכינה, משום שאין בהם חטא, ולכך התינוקות יכולים לתקוע אף בשבת, לבל יקטרוגו תְּנֵה הוֹדֶף עַל הַשְּׁמַיִם וכו', ותמנע שריית שכינה מאתם.

(יערות דבש חלק ב דרוש א)

[רבי יהונתן אייבשיץ. ת"נ-תקכ"ד]

אבל באמת כבר נודע בשם **האר"י ז"ל**, במה שאמרו (שבת פט.) שהשטן שאל לקב"ה תורה היכן היא, וכי לא שמע רכב אלקים וכו' וארץ רעשה ושמים נטפו בהנחיל התורה לעמו [א"ה, כן הקשו גם התוס' שם]. ותירץ, שבשבת השטן וכת דיליה נשלחים לנוקבא דתהומא רבה, ושם בחושך ידמו כל השבת ולא יצאו, והתורה ניתנה בשבת, ולא ידע השטן מאומה מכל הנעשה, עכ"ל.

ולפי זה בראש השנה שחל בשבת, אי אפשר לשטן לקטרג, כי איה מקומו, הלא הוא בנוקבא דתהום רבה, ומה צריך עירוב השטן. אך וכי השטן לבד מקטרג, הלא הכתוב אומר (איוב א, ו) וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹקִים, הם מלאכי דין הבאים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', ופירש הזוהר (פנחס רלא ע"א) לתבוע דין על ישראל, והוה ליה כנצב על ה', לרוב חביבות ישראל קמי קודשא בריך הוא, ואם כן המה סובבים המרכבה אפילו בשבת, ולכך היה צריך להיות שיתקעו אף בשבת. אך ידוע (שבת פח:): שקטרוג המלאכים על ישראל הוא - תְּנֵה הוֹדֶף עַל הַשְּׁמַיִם (תהלים ח, ב), מָה אָנוֹשׁ פִּי תִזְכְּרֵנוּ (שם פסוק ה), ומקטרגים לבל תהיה שכינה בתחתונים.

והנה בבית המקדש שרתה שכינה, וכן בבית דין סמוכים שכינה שורה, כדכתיב (תהלים פב, א) אֱלֹקִים נָצַב בְּעֵדַת אֱ-לֹ-בְקָרְבַּ אֱלֹקִים

* * *

• מדוע בראש השנה וביום הכפורים נוהגים ליפול על פניהם כאמירת 'ואנחנו כורעים' בחזרת הש"ץ?

• מה שונה בענין זה ראש השנה שחל בשבת מראש השנה שחל בחול?

• מה עלינו לעשות בראש השנה יותר מכל השנה, כדי שהשטן לא יקטרג?

• מה מבטאת הכריעה וההשתחויה?

• איזו בחינה יש לבני ישראל בכל שבת?

• איזו בחינה יש לבני ישראל בראש השנה שחל בחול, ואיזו בחינה יש להם בראש השנה שחל בשבת?

• על מי מקטרג השטן, ועל מי הוא מתיירא לקטרג?

לקטרג, וכמו שכתב גם היערות דבש כן, ואני בדרוש לשנת תקצ"ח, ולכן אין צריך לזוהר בזה כמו בכל השנה.

אך ביום הכיפורים גבי עבודה, ששם באמת היו כורעים ולא מכח מחזי כשיקרא, ולכך מה לי שבת מה לי חול, כמו שהיה אז כן עושין גם אנחנו. אבל ב'עלינו לשבח' שאין נופלין בכל השנה, רק בראש השנה מכח מחזי כשיקרא, לכך בשבת אין מדקדקין על זה.

ועוד יש לבאר בטעם הדבר, שהנה ענין כריעה והשתחויה זה הוא מדרגת עבד, שבן מלך אף אם משתחוה לאביו אינו רק השתחויה כל שהיא, אבל לא בקידה עד לארץ, ולכך הוי זה מדרגת עבדות. ולכך, הנה כל ימות השנה הרי אנו במדרגת עבדים למקום, אבל בשבת אנו במדרגת בנינים, כי אם היינו במדרגת עבדים לא היינו יכולין לשמור שבת, שהרי גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), מכח מה שנאמר במדרש (דברים רבה א, כא) משל למלך ומטרוניא ועבד הכניס ראשו ביניהם חייב מיתה, אבל הבן רשאי להכניס ראשו ביניהם, [א"ה, יש לציין שבמדרש לא מוזכר עבד, אלא זה לשונו, מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכניס עצמו ביניהם אינו חייב מיתה - בתמיהה], ולכך במה שאנו שומרים השבת מוכח שאנו במדרגת בנינים, ולכך אין ליפול אז כורעים, דהוי תרתי דסתרי אהדדי. וביום הכיפורים כיון שהיו משתחוים אז אין

והנה המנהג בקצת מקומות כשחל ראש השנה בשבת אין נופלין וכורעין בעלינו, וביום הכיפורים נופלין, ויש שאף ביום הכיפורים בשעת עבודה נופלין ובעלינו אין נופלין.

והנה לכאורה הוא מחוסר טעם כלל, מה ענין נפילת כורעים בעלינו שיהיה חילוק בין שבת לחול. ואחר כשנתיישבתי בדעתי אמרתי מנהגן של ישראל תורה היא, וכן ראוי לעשות.

ויש בו שני טעמים, שהעיקר הטעם מה שנופלין בראש השנה ויום הכיפורים על פניהם ולא בכל השנה, היינו מכח שלא יהו כדוברי שקרים לפניו יתברך שאומרים ואנחנו כורעים ואין עושין כן, ובלחש אי אפשר, שיהיה הפסק בתפלה ויצטרכו לעקור ממקומם, לכך תקנו שיהיו נופלין בחזרת השליח ציבור, ועל כל פנים לא יהיה מיחזי כשיקרא כיון שעושין כן פעם אחת, רק שבכל השנה אין מדקדקין על זה, רק בראש השנה שהדין קשה בלי ליתן פתחון פה לשטן. וכמו כן צריך לדייק בנוסח התפלה, מה שנשמרים בזה בראש השנה יותר מכל השנה, כן גם בזה.

ולכך תינח כשחל ראש השנה בחול שהרשות לשטן לקטרג וכחו קשה אז, לכך צריך לזוהר שמירה יתירה בזה, אבל בשבת כיון שאין תוקעין בשופר, והיאך לא חששו חז"ל שלא לערבב השטן, ובעל כרחך שבשבת גם בלי תקיעת שופר אין כחו קשה ואין בידו

משגיחין על זה, ובפרט ביום הכיפורים אין חשש אם אנו מדמין עצמינו לעבדים דרך עונה.

גם כיון שביום הכיפורים היו אז משתחוויין ממש, ואם כן אין אנו משתחוויין עתה בשביל עצמינו, רק לעשות זכר למקדש, לכך מה לי שבת מה לי חול, אנו עושין זכר למקדש מה שהם עשו אז, והם כיון שהיו שומעין השם המפורש היו חייבין להשתחוות, אבל ב'עלינו' שאינו זכר למקדש ואנו משתחוויין בשביל עצמינו, בזה יש חילוק בין שבת לחול.

אבל בראש השנה כיון שאנו תוקעין בשופר, ואנו חוששין לערוב השטן, בעל כרחך הטעם שבחול אנו במדרגת עבדים, הנה על העבד אין מתיירא המקטרג לקטרג ולהחזיק בקיטרונו, לכך גם למעלה השטן מקטרג הרבה וצריך שופר לערוב השטן, אבל

בשבת אנו במדרגת בנים, שאם לא כן לא היינו שומרים השבת כזכר לעיל, ועל הכן מתיירא המקטרג להלשין הרבה פן יכעוס עליו אביו, לכך אין השטן מקטרג כל כך הרבה, ולא צריך שופר, ואם כן אם נופלין כורעים נראה מדרגת עבדות, ויהיה תרתי דסתרי אהדדי, ויהיה פתחון פה לשטן להתחזק, לכך אין נופלין. אך השליח ציבור לבד נופל, כדי שלא יהיה כדובר שקרים הוא נופל, ומכל מקום אין חשש לקטרוג השטן, כיון שכל הציבור אין נופלין. כן נראה לי ליתן טעם למנהג הזה, והוא נכון לפי עניות דעתי, ודוק.

[א"ה, נפקא מינה בין הטעמים אם לא צריך לכרוע או שאסור].

(חכמת שלמה אורח חיים סי' תקצב סעיף א)

[רבי שלמה קלוגר. תקמ"ו-תרכ"ט]

* * *

• מדוע בחול שאנו תוקעין נאמר רק יום תְרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם, ובשבת שהוא רק זְכוֹרֹן תְרוּעָה נאמר מְקָרָא קְדָשׁ?

• כיון שהגשמים סימן קללה בחג, למה הוא מזכיר. מהו הלשון 'סימן קללה'?

• במעשה של רבי חנינא בן דוסא שביקש רחמים וקיבל רגל שולחן מזהב וכו'. ביאור כל המעשה.

• מי יותר גדול, העושה מצוה בפועל או החושב לעשות ונאנס, ומדוע?

• באיזה מצב של כלל ישראל הקב"ה מוריד גשמים בסוכות, ומדוע?

• מדוע היושב בסוכה בשעת הגשמים נקרא הריוט?

• מדוע כשחל ראש השנה בשבת שאיננו תוקעים, הוא יותר מאשר כשחל בחול ותוקעים בשופר?

דִּבְרֵי אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכוֹרֹן תְרוּעָה מְקָרָא קְדָשׁ (ויקרא כג, כד).

אצלם ומפאת טבע חמלותם, ולכך חשבו לבקש מה' ליתן להם עושר, לא להם, כי אם לגמול חסד לאומללים ועניים.

אמנם באמת נהפך מחשבתם, כי כל זמן שאין להם ומצטערים על זה, הרי להם לגמילות חסד גמור, וכאילו גמלו חסד עם עניים בתכלית ההגמלה והחסד, אמנם אם יהיה להם, וכי יכולים לצאת ידי כל עני ליתן לכל אחד די מחסורו, ולא להרבות לאחד ולמעט לאחד, כי צדקה משפט הוא, ורבים הרמאים שיקבלו, ועניים בני טובים אשר מסוה בושה על פניהם יצאו ריק, וכדומה מהטעות והמכשלה אשר תחת יד אדם בזה, ויצא שכרו בהפסדו, שימעט בגמילות חסד יותר מקדם, שהיה נדון על המחשבה כמעשה.

וזהו שהראו לה בחלום, כל הצדיקים אוכלין על שולחן בעל שלש רגלים, היינו שלש רגלים שהעולם עומד עליהם, תורה עבודה וגמילות חסדים, כי בגמילות חסדים נדונים גם על המחשבה כנ"ל, אבל הוא ממעט על ידי כך בגמילות חסדים, ולכך אין לו רק שולחן שתי רגלים היינו תורה ועבודה, כי נתמעט על ידי הנ"ל וכמו שביארתי.

ולכך התנחם בו, כי תחת אשר קוה לעשות בגמילות חסדים עשה באושים, ולכך התפלל שיקחו הימנו, ולהיות כי זה הרגל מזהב הניתן לו לא היה לצורכו רק לצורך עניים לחלקן ביעקב, ואם כן איך יקחו הימנו להפסיד לעניים אשר היה חפץ בטובתם ומשגב לדל, ולכך קשה היה הנס הזה לקחת הרגל בחזרה, לולי רוב זכות רבי חנינא בן דוסא, ולכך אמרו גדול היה נס האחרון יותר מן הראשון.

וראו כמה יש לאדם להתבונן במעשיו, ואל יחכם לומר, אילו היה לי כך הייתי עושה כך, ואילו היה לי לב נבון כמו זה הייתי מתמיד בתורה, שקר הוא, אילו היה לו לב נבון היה עוסק בהתחכמות רשע

הנה חז"ל הסמיכו בזה כי זה מתייחס לראש השנה שחל בשבת שאין תוקעין. ודקדק בספר ישמח משה, למה בחול שאנו תוקעין נאמר רק יום תְרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם (במדבר כט, א), ובשבת שהוא רק זְכוֹרֹן תְרוּעָה נאמר מְקָרָא קְדָשׁ.

ויראה בזה, בהקדים לפרש המשנה (ריש מסכת תענית) כיון שהגשמים סימן קללה בחג למה הוא מזכיר, ויש לדקדק לשון סימן קללה.

וביארתי על פי מה שכתב בספר יערות דבש (ח"א דרוש ד) לפרש דברי חז"ל (תענית כה). לגבי רבי חנינא בן דוסא ששאלה אותו אשתו עד מתי יצטערו בעניות, ביקש רחמים ויצתה כמין פיסת יד מהשמים ונתנו לו רגל שולחן מזהב. אחר כך ראתה אשתו בחלום שהצדיקים עתידיים לאכול בנן עדין על שולחן זהב שיש לו שלש רגלים, ורבי חנינא בן דוסא על שולחן זהב שיש לו שתי רגלים. אמרה אם כך הוא איני מעוניינת בזה. ביקש רבי חנינא בן דוסא רחמים ולקחו ממנו את הרגל זהב. תנא גדול היה נס האחרון יותר מן הראשון, כי קבלה בידינו שבשמים נותנים ולא לוקחים. עד כאן דברי הגמ'.

ויש להבין מה ענין זה לשולחן שיש לו ג' או ב' כרעים, וגם מה זה שבשמים נותנים ולא לוקחים, למה לא, הרי ה' נָתַן וְה' לָקַח כתיב (איוב פרק א, כא).

אבל הענין שהיתה מצטערת לא להתענג ולהתעדין חס ושלום. צדיקים הללו שנסתפקו מערב שבת לערב שבת בקב חרובין (ברכות יב.) והורגלו בו, יתבעו מותרות?! רק כל צערן היה בשביל צדקה לעניים, כי חשבו שגמילות חסדים אפס אצלם, כי במה יתחסדון כי אין לאל ידם, והיו בעלי רחמים וחמלה, וברואם עני ואביון ואין לאל ידם להושיע, צרתם צרה מפאת העדר המצוה

וכדומה. כי אילו היה לב נבון לטובתו, היה ה' נותן לו, כי הוא הטוב והמטיב האמיתי רוצה בשלימות יצוריו, אף כי עם קרובו ישראל אשר בצערנו לו צער וכן כולם, וישמח בחלקו אשר נתן לו ה', כי בלי ספק לטובתו ולשלימותו הוא, כי ה' חושב מחשבות לבל ידח מִמֶּנּוּ נֶדַח (על פי שמואל ב יד, יד), והוא אשר דבק בנו לטובתנו. **עד כאן דברי היערות דבש.**

והנה לפי דבריו, שזה שהוא אנוס ומצטער על שאינו יכול לעשות גדול הרבה יותר מן העושה בפועל, לכן אני אומר כי בזמן שיש קטרוג על שונאי ישראל להביא עליהם קללה ח"ו כי עוד לא טהרו לבם בראש השנה ויום הכפורים לעשות מצות ה' באופן שיהיה לרצון לפניו, לכן הקב"ה בחסדו אשר מבחין כי קיום מצות סוכה שלהם בפועל לא יהיה באופן אשר יהיה בשלימות כראוי, לכן הוא מוריד גשמים וישראל מצטערים מאד על זה, והרי זה בגדר חשב לעשות ונאנס, ושוב הוי כאלו נעשה וקיימו מצות סוכה בתכלית השלימות האפשרי, ושוב הקללה נהפך להם לברכה.

וזהו שדייק 'סימן קללה', סימן שהיה ראוי להיות קללה ח"ו, אבל על ידי הגשמים נהפך לברכה. ונכון הקשה רבי יהושע למה הוא מזכיר, כי אם אנו מבקשים על הגשם שוב אינו בגדר נאנס כמובן. ובזה יובן דברי הירושלמי, שאם יושב בסוכה בעת גשמים נקרא הדיוט.

והנה כזה אני אומר בענין תקיעת שופר, כי בחול שאנו תוקעין בפועל אי אפשר כי יהיה נעשה בתכלית השלימות וכוונה הרצויה. **אכן בשבת שאנו אנוסים בתקנת חכמים שגזרו משום כבוד שמים שלא לתקוע, אם כן אנו בשבת בגדר חשב לעשות מצוה ונאנס, וזה נעשה על תכלית השלימות היותר אפשרי, וזה נחשב כאלו עשינו בפועל על תכלית השלימות במה שאנו מזכירין ומצטערין על שאי אפשר לקיים בפועל, לכן נאמר זְכוּרֵנו תְּרוּעָה מִקְרָא קִדְּשׁ.**

(פרי העץ)

פרשת אמור עמ' קצח)

[רבי יהודה מודערן, מגדולי תלמידי החתם סופר. תק"פ-תרנ"ד]

* * *

• **בְּאִין מְלִיץ יִשָּׁר מוֹל מְגִיד פֶּשַׁע, בִּיאורו לענין ראש השנה שחל בשבת.**

בְּאִין מְלִיץ יִשָּׁר מוֹל מְגִיד פֶּשַׁע. תְּגִיד לְיַעֲקֹב דְּבַר חֶק וּמִשְׁפָּט. וְצִדְקָנוּ בְּמִשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ הַמְּשַׁפֵּט (חזרת הש"ץ מוסף).

זכות אבות, כי השופר הוא המליץ להזכיר זכות אבות, ובשבת שאין מליץ זה מה יהיה בדינם של ישראל. ומבקשים מהקב"ה שאז **תְּגִיד לְיַעֲקֹב דְּבַר חֶק וּמִשְׁפָּט**, שאתה בעצמך בתורה שלך צוית לנו לאמור פסוקי תרועה, וזה **תְּגִיד לְיַעֲקֹב דְּבַר חֶק וּמִשְׁפָּט** שהגדת ליעקב שיאמרו דברי חק ומשפט, דהיינו פסוקי תרועה, שתרועה נקראת חוק ומשפט, כמבואר בכתוב (תהלים פא, ד-ה) **תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲנֻנִי, כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאַלְמֵי יַעֲקֹב**, ובזה האמירה **וְצִדְקָנוּ בְּמִשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ הַמְּשַׁפֵּט**.

(חתן ישעי' עמ' רכה)

[רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא, ראב"ד עדעלין.]

חתן רבי ישעיה מקרעסטיר [הוא שם הספר]. תרמ"ד-תש"ב]

* * *

כיצחק שמסר נפשו על תורה המסורה לו מאב נאמן, וכן במתן תורה קבלוה. אבל זה נוכל לומר רק בחול שאז תוקעין בשופר, אבל בשבת חסר לישראל מלמד זכות ומליץ יושר זה, כי השופר אינו נשמע, ואם כן ח"ו יש לירא פן יגבר המקטרג והמשטין על ישראל חטאיו באין סניגור כנגדו.

אבל כאשר נעיינ נמצא להיפך, כי הדממה מתקיעת שופר בראש השנה טעמה משום גזירה דרבנן שמא יעבירונו, היא עצמה מלמדת זכות עלינו. **עד כי מצוה יקרה וחשובה הקשורה אל לב ישראל ואישיו כתקיעת שופר נמנעת עבור תקנת וחששת חכמינו חכמי תורה שבעל פה.**

וזהו שאמר **בְּאִין מְלִיץ יִשָּׁר** היינו השופר מוֹל מְגִיד פֶּשַׁע המקטרג, אז **תְּגִיד לְיַעֲקֹב דְּבַר חֶק וּמִשְׁפָּט** למה אין תוקעין, ועל ידי כך **וְצִדְקָנוּ בְּמִשְׁפָּט** - ותוציא לאור צדקנו.

(הגיוני מזהרש"ה עמ' רה)

[רבי שמעון הירשלער,

אב"ד מאדריין ודומ"צ בפרשבורג. תרמ"ח-תרצ"ג]

נראה לעניות דעתי לפרש, שהנה אמרו חז"ל טעם השופר להזכיר עקידת יצחק, על כן נוטלין שופר של איל. ואם כן בראש השנה שחל להיות בשבת שאין תוקעין בשופר, במה יהיו נזכרין לטובה ביום הדין.

על כרחך כמו שאמרו חז"ל (ראש השנה כט): כתוב אחד אומר (ויקרא כג, כד) **שִׁבְּתוּן זְכוּרֵנו תְּרוּעָה**, וכתוב אחד אומר (במדבר כט, א) **יוֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם, לֹא קִשְׂיָא**, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול. שאם חל בשבת אז די בזכרון תרועה שמזכירין פסוקי תרועה.

וזה יהיה הפירוש בכאן, **בְּאִין מְלִיץ יִשָּׁר מוֹל מְגִיד פֶּשַׁע** דהיינו כשחל ראש השנה בשבת ואין תוקעין בשופר ואין מליץ להזכיר

והדברים צריכים ביאור, שהנה השופר מעורר רחמים על ישראל בהזכירו העקידה שנעקד יצחק, וכתב **בחתם סופר זי"ע** שעל כן אנו אומרים **ועקידת יצחק לזרעו**, כי אברהם שמע פקודת השי"ת ואין פלא כי שמר פקודתו וציוויו, אבל יצחק לא שמע רק מאמר אביו בשם ה', היינו תורה שבעל פה ומסורה מאב לבן, ואף על פי כן מסר נפשו, וזה נסיון גדול, ועל כן אנו זוכרים עקידת יצחק, וכן השופר מרמז על מעמד הר סיני, וגם שם אמרו במדרש תנחומא (פרשת נח) כי מיאונם וסרובם לקבל התורה שלכן הוצרכו לכפיית ההר, היה על תורה שבעל פה והיא נקראת גם תורת משה הלכה למשה מסיני.

והנה עיקר קיום ישראל בין העמים על ידי תורה שבעל פה, על פי הדברים האלה כרתי ברית אתך, וכן אמרו חז"ל (א"ה, ראה שמות רבה מז, א) **אֶקְטֹב לּוֹ רַבִּי תוֹרָתִי כְמוֹ זֶרַח נִחְשְׁבוּ (הושע ח, יב)**, כי תורה שבכתב גם העמים קבלו, ורק על ידי תורה שבעל פה ישראל מצוינים בין האומות. ולכן בא השופר ומלמד זכות על ישראל, שגם היום אחר יותר מג' אלפים שנה עדיין מחזיקים בתורה שבעל פה,